

sen olvassa végig ezt az antológiát, nemcsak szép és értékes művészi élményekben gazdagodik, hanem egyszerre meglátja az alkotások szellemtörténeti háttérét és a német eszmei fejlődést. A szerkesztő tehát úgy válogatta össze szemelvényeit és csoportosította az eszmei fejlődés bizonyítékait, hogy ellenállhatatlan vágyat ébreszt az elmélyedő olvasóban a német irodalmi fejlődés és eszmei alakulás behatóbb ismeretére, szinte azt mondhatnók ennek a könyvnek forgatása közben újabb, részletesebb antológiákat és fordításokat kíván. Ez a további művelődni akarás pedig minden termékeny munkának ismertető jele és egyszersmind legszebb dicsérete.

KRAMMER JENŐ.

Ignác Rózsa: Született Moldovában. (Budapest, 1942. Dante, 601 l.)

A magyarság visszatérésének és hazatelepítésének nagy korszakában a legszebb és leghálásabb téma az elkallódott vagy elveszettnek hitt magyarok világának megörökítése. Amerika, Bukovina, és Moldova: ez a három távoli világ, mely a szétszóródott magyarság ezreit vagy százezreit nyelte el, s szakította el, talán mindörökre az anyaországtól. Távoli világok, ahová aranyért, kenyérért mentek az emberek, — vagy „valami nagy-nagy bűnt követtek el és béveszték Móduvába.” Mert Moldova az a hely, ahová elveszni mentek a magyarok! A „veszendőség földjéről” szól Ignác Rózsa regénye. Azokról a távoli magyarokról, akik már pusztulófélben vannak, csak „gagyognak és sírni tudnak magyarul, mert az idegen világ és az idegen egyház elnyelte őket. A déli Kárpátok sártengerre, át-

hatolhatatlan erdőségei és az ortodox monostorok misztikája övezi a csángó falvakat, amelyekbe a bujdosó magyar barát már csak lopakodva járhat el „temetni”. Ignác Rózsa regényének hőse ebből a furcsa világból indult el azon az úton, amely a renegátság legsötétebb meg hasonlításaihoz vezet. A szintizta magyarnak született Gergely Dávidot a román pap imája és az ortodox „kalugyerek” tanítása alakította át Gerghelivé, és később a román iskola kitörölte szívéből azt az imádságos üzenetet is, amelyet édesanyja súgott a fülébe halálos ágyán. A gyermeklélek átalakulásának tragikuma a moldovai sártengerben veszi kezdetét: az idegen vallás, az idegen nyelv és környezet már meghódította magának a kis unghureni gyermeket, s az édesanya emléke csak annyi nyomot hagyott benne, hogy még egyszer, bátortalanul is, de megkeresse az utat a csángómagyarok felé. A gimnázium padjai között és a haldokló székely falvakban, mindenütt az elcsángult magyarok nyomorúságos világába lát be; az asszimiláció emelkedő hullámai mind jobban ébresztgetik benne a kisebbségi érzést és a serdülő korban, bár kétségbeesetten, de tudatosan menekül felszínes, híg románsága mögé. A veszendőség földjén nincs megállás. Még egyszer visszanéz: a moldovai sártenger, a románság keleti végeinek népe a halott magyarok népe. S Ghergeli Dávid már messze „előrehaladt azon az úton, amely felé ez az elmaradt, elhagyott nép csak most vándorol.” Úgy érzi, hogy az életet nem lehet visszafelé élni: meg hasonlott lelke számára az egyetlen kiút, Nagyrománia kétes ígérete. Tehetetlen sodródás, hullás ezután az ő élete. Ez a lélekindulás a renegátok, „bangyenek”, el-

tántorodott, elveszett magyarok nagyvárosában akad meg, a vasgárdista szervezetekben. És itt hiába kél már útra, hiába áll mellé az elcsángult magyarokat gyűjtő csodaszívű leány, Fejér Éva, s hiába adja oda magát az elveszett magyarnak. A Biblia üzenete, a Korinthusi levél az utolsó erőfeszítés; de a segítség későn érkezett. A vasgárdista összekövés elnyeli az elcsángult magyart... Fejér Éva Bukarest utcáin, s a magyar lebujokban mindent megtesz, hogy önmagát kockára téve megmentse a már-már visszahódítottak hitt magyar lelkét. De későn érkezik, — és így semmit sem tehet!... Amerika, Moldova, Bosznia és Rigómező, s a vissza nem tért országrészek. Hogyan vesznek, élnek vagy halnak ott a magyarok? Ignác Rózsa regénye a magyar nemzet tragikus sorsának könyve a távoli végek világáról. Drámai erővel adja meg a választ az aggódo kérdésre; mit jelent elveszni Moldovában...

LÉVAY ENDRE

Szuomi harca az otthonért; hitért és hazáért 1939—1940. Helsinki, 144 l.

Ez a könyv finn testvérnépünknek 1939/40 telén a Szovjet óriás ellen folytatott hősi küzdelmét eleveníti föl pompás képek kíséretében, amelyek beszédesei emlékei annak a páratlan lelkesedéssel megvívott, hősi eposznak is beillő harcnak, melynek izgalmas fejezetei akkor lázban tartották az egész világot.

A szöveg pontos és hű leírást ad az 1939 őszen beállott politikai eseményekről, melyek elkerülhetetlenül sodorták Finnországot ebbe az egyenlőtlen küzdelembe. A veszély pillanatában Mannerheim ismét a nemzet élére

állott, s a finn nép egy emberként sorakozott mögéje. Kezdetől fogva csak a saját igazukba vetett hit és a Fővezérbe helyezett bizalom adott erőt a maroknyi finn népnek, hogy a lehetetlent kíséreljék meg. És a csoda megtörtént: a kezdetben gyengén védekező csapatok fokozatosan lendültek át a győzelmes harcokba. A haza, az otthon, a család megvédeése magas teljesítményekre készítette őket, személyes bátorságuk és ügyességük gyakran kiegyenlítette az ellenség számbeli fölényét és technikai felszerelését, a tökéletes együttműködés és gyors mozgulatok pedig lehetővé tették, hogy az orosz túlerővel szemben három világraszóló győzelmet arattak. — Emberfölötti volt ez az egyedül megvívott küzdelem; azonban mélységes erőt adott a finn népnek: visszaadta a hitét önmagában és bizalmát jövőjében.

Külön ki kell emelni a könyv gazdag képanyagát (100-nál több sikerült fényképfőlvételt), mely szavaknál ékebben állít örök emléket a finn katona hősi vitézségének, aki nehéz terepeken, hóban-fagyban föltétlen becsületességgel és leleménnyel teljesítette kötelességét. Gyönyörűen egészíti ki ezt az a képsorozat, amely a finn lották fölbecsülhetetlen segítségét, önfeláldozó együttműködését örökíti meg, akik úgy a front mögött, mint a harcban vállvetve küzdöttek a harcoló katonákkal. Csak így érthették el azt, hogy bár területileg és emberben nagy veszteséget szenvedtek, ez a háború mégis a finnek győzelmével végződött: mert a világ előtt olyan becsületet szerzett a finn névnek, melynek erkölcsi értéke anyagi áldozatokkal fel sem mérhető.

NAGY LEOPOLDINA